

Wyrok z dnia 16 lutego 2005 r.

I UK 184/04

Nie traci statusu nauczyciela w rozumieniu art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.) instruktor praktycznej nauki zawodu, który po zakończeniu działalności dydaktycznej, zajmuje się przez pewien czas sprawami związanymi z likwidacją dotychczasowej placówki nauczania.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 lutego 2005 r. sprawy z odwołania Ewy P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o prawo do emerytury nauczycielskiej, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 lutego 2004 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację;
2. zasądził od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz radcy prawnego Mariusza K. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów udzielonej z urzędu pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 20 marca 2003 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił odwołanie ubezpieczonej Ewy P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w S. z dnia 18 listopada 2002 r. odmawiającej ubezpieczonej prawa do emerytury nauczycielskiej.

Sąd ustalił, że Ewa P., urodzona 1 października 1954 r., w dniu 24 października 2002 r. złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela. Wykazała 33 lata 1 miesiąc i 24 dni ogólnego stażu pracy, w tym 21 lat 4 miesiące i 29 dni pracy nauczycielskiej. W okresie od 1 września 1976 r. do 30 listopada 2002 r. była zatrudniona w Zakła-

dach Remontowych Energetyki K. SA na stanowiskach: od 1 września 1976 r. do 30 września 1980 r. - referent ekonomiczny; od 1 października do 30 czerwca 2002 r. - instruktor praktycznej nauki zawodu; od 1 lipca 2002 r. do 30 listopada 2002 r. - samodzielny referent do spraw rozliczeń produkcji.

Stosunek pracy ustał za wypowiedzeniem przez pracodawcę na podstawie art. 30 § 1 pkt 2 k.p. w związku z art. 1 i 10 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.). Odwołująca się unieważniła swoje członkostwo w B. Otwartym Funduszu Emerytalnym.

Zdaniem Sądu Okręgowego ubezpieczona nie spełnia warunków do przyznania jej prawa do emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r.- Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.), gdyż rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło za wypowiedzeniem przez pracodawcę z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy - Zakładów Remontowych Energetyki, natomiast zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy w Specjalnym Ośrodku Wychowawczym obejmowało czas określony. Do odwołującej się nie ma zastosowania ust. 2 art. 88 Karty Nauczyciela, a ponadto Zakłady Remontowe Energetyki nie mieszczą się w katalogu podmiotów wymienionych w art. 1 ust. 1 Karty Nauczyciela.

Od powyższego wyroku apelację wniosła ubezpieczona. Domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i przyznania jej prawa do emerytury nauczycielskiej, z uzasadnieniem, że przesłanki nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej (określone w art. 88 ustawy Karta Nauczyciela) zostały spełnione w całości.

Przesłanka z art. 88 ust. 2a, warunkująca nabycie prawa do emerytury nieprzystąpieniem do otwartego funduszu emerytalnego, została spełniona, co wynika z pisma Bankowego Otwartego Funduszu Emerytalnego z dnia 20 stycznia 2003 r. o unieważnieniu umowy o członkostwo w tym Funduszu.

W kwestii sposobu rozwiązania stosunku pracy i jego wpływu na nabycie uprawnień emerytalnych, skarżąca stwierdziła, że zgodnie z art. 91b ust. 2a ustawy Karty Nauczyciela, do pracowników pełniących funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu, a więc do kategorii osób, do których zaliczała się powódka, znajdują zastosowanie przepisy art. 86-88 ustawy. Z art. 88 ust. 1a jednoznacznie wynika, iż nauczyciele spełniający wymagania co do stażu pracy mogą przejść na emeryturę również w wypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy w

okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 6 i 7 ustawy. Zgodnie z art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela, dyrektor szkoły w razie częściowej likwidacji szkoły albo w razie zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania uniemożliwiających dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć (co miało miejsce w przedmiotowej sprawie) rozwiązuje z nim stosunek pracy. Rozwiązanie stosunku pracy następuje bez wniosku nauczyciela. Wniosek taki jest niezbędny jedynie w sytuacji, gdy zamiarem nauczyciela jest przejście w stan nieczynny.

Wyrokiem z dnia 18 lutego 2004 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach zmienił skarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury od grudnia 2002 r.

Po uzupełnieniu przez Sąd Apelacyjny postępowania dowodowego i dopuszczeniu dowodu z akt osobowych ubezpieczonej z ZRE K. Sąd ten ustalił, że w okresie do 30 czerwca 2002 r. pracowała ona jako instruktor praktycznej nauki zawodu. Ze względu na likwidację warsztatów szkolnych - w których ubezpieczona pracowała jako instruktor praktycznej nauki zawodu w okresie od 1 lipca 2002 r. do 30 listopada 2002 r. - zajmowała się ona rozliczaniem działalności zlikwidowanych warsztatów i porządkowaniem dokumentacji oddziału szkolenia zawodowego, co wynika z pisma pracodawcy z dnia 17 grudnia 2003 r. Ostatecznie rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło z dniem 30 listopada 2002 r. za wypowiedzeniem przez pracodawcę na podstawie art. 30 § 1 pkt 2 k.p. w związku z art. 1 i 10 ustawy z 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz zmianie niektórych ustaw. Sąd Apelacyjny przyjął, że zatrudnienie ubezpieczonej w okresie od lipca do listopada 2002 r. związane było z potrzebą likwidacji warsztatów szkolnych. Oznacza to, że rozwiązanie stosunku pracy z ubezpieczoną nastąpiło w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy Karta Nauczyciela w związku z art. 88 ust. 1a. Ubezpieczona spełnia więc warunki do przyznania jej prawa do emerytury nauczycielskiej od dnia zaprzestania pracy.

Kasacja organu rentowego od powyższego wyroku została oparta na zarzucie oczywistego naruszenia art. 88 ust. 1 i ust. 1a Karty Nauczyciela. Przywilej przejścia na wcześniejszą emeryturę odnosi się do nauczyciela. W dacie rozwiązania stosunku pracy ubezpieczona nie miała statusu instruktora praktycznej nauki zawodu, lecz zajmowała stanowisko samodzielnego referenta do spraw rozliczeń produkcji. Ze

świadczenia pracy, którego treści ubezpieczona nie kwestionowała wynika, że od dnia 1 lipca 2002 r. doszło do zmiany warunków pracy ubezpieczonej, w szczególności jej stanowiska pracy. Nie można więc przyjąć, że miało miejsce rozwiązanie stosunku pracy przez nauczyciela, co między innymi warunkuje prawo do przejścia na wcześniejszą emeryturę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 88 Karty Nauczyciela stwarza przywilej przejścia na emeryturę bez względu na wiek nauczycielom, którzy mają dłuższy niż wymagany przepisami ogólnymi okres zatrudnienia (w przypadku kobiet 30 lat, zamiast wymaganych 20) oraz dłuższy okres zatrudnienia w szczególnym charakterze (20 lat, zamiast wymaganych powszechnie 15 lat). W świetle art. 88 Karty Nauczyciela przesłankami uzyskania prawa do emerytury są ponadto posiadanie statusu nauczyciela w rozumieniu Karty oraz rozwiązanie stosunku pracy na wniosek nauczyciela względnie przez pracodawcę, ale w warunkach określonych art. 20 ust. 1, 6 i 7 tej ustawy. Wymienione przesłanki prawa do emerytury jako regulacja szczególna, odbiegająca od systemu powszechnego, muszą być interpretowane w sposób ścisły. Za takim kierunkiem interpretacji w zakresie przesłanki posiadania okresów zatrudnienia opowiedział się Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00 (OSNP 2003 nr 16, poz. 390), stwierdzając, że określone art. 88 Karty Nauczyciela warunki prawa do emerytury w postaci posiadania okresów zatrudnienia i pracy w szczególnych warunkach muszą być spełnione do dnia ustania stosunku pracy nauczyciela. Podobnie ścisła musi być wykładnia dotycząca statusu prawnego osoby ubiegającej się o emeryturę na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela. Wymieniony przepis jednoznacznie wiąże możliwość uzyskania emerytury z posiadaniem przez osobę ubiegającą się o emeryturę statusu nauczyciela. Wynika to z literalnego, jednoznacznego brzmienia przepisu, który stanowi, że „nauczyciele” mogą, po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy, przejść na emeryturę. Dodatkowo ust. 1a tego artykułu wskazuje, że nauczyciele mogą przejść na emeryturę również w wypadku rozwiązania stosunku pracy lub jego wygaśnięcia w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 6 i 7 Karty Nauczyciela.

Zgodnie z art. 91b ust. 2a przepisy Karty Nauczyciela w zakresie dotyczącym między innymi prawa do emerytury na zasadach przewidzianych art. 88 stosuje się

również do pracowników, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 4 i 5 tej ustawy, tj. między innymi do pracowników pełniących funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu.

W rozpoznawanej sprawie jest bezsporne, że ubezpieczona w okresie od 1 października 1980 r. do 30 czerwca 2002 r. miała status instruktora praktycznej nauki zawodu. Sporne jest, czy po tym dniu ubezpieczona utraciła ten status, jak wywodzi kasacja, czy też statusu tego nie utraciła wykonując w okresie od 1 lipca 2002 r. do 30 listopada tego roku czynności związane z likwidacją szkoły przyzakładowej. W okolicznościach sprawy należy przyjąć, że ubezpieczona zajmując się w wymienionym okresie wyłącznie czynnościami związanymi z likwidacją szkoły przyzakładowej, w której miała status instruktora praktycznej nauki zawodu, nie utraciła tego statusu. Przede wszystkim, po likwidacji szkoły w stosunku do ubezpieczonej nie dokonano wypowiedzenia dotychczasowych warunków pracy, co byłoby niezbędne w razie przejścia na stanowisko samodzielnego referenta do spraw rozliczeń produkcji, nie została z nią również zawarta nowa umowa o pracę na tym stanowisku. Oznacza to, że z formalnego punktu widzenia ubezpieczona w dalszym ciągu zachowała dotychczasowy status instruktora praktycznej nauki zawodu. Merytorycznie, sprawy, którymi ubezpieczona zajmowała się w okresie od lipca do listopada 2002 r., miały bezpośredni związek z dotychczasową pracą i polegały na porządkowaniu dokumentacji Oddziału Szkolnictwa Zawodowego oraz rozliczaniu działalności zlikwidowanych warsztatów szkolnych. Opowiadając się za ścisłą wykładnią przepisów o emeryturach dla nauczycieli Sąd Najwyższy w składzie orzekającym jest zdania, że nie traci statusu nauczyciela w rozumieniu art. 88 Karty Nauczyciela (instruktora praktycznej nauki zawodu) osoba, która po zakończeniu działalności dydaktycznej zajmuje się przez pewien okres czasu sprawami organizacyjnymi, związanymi z likwidacją dotychczasowej placówki nauczania.

Z przytoczonych względów, w oparciu o art. 393¹² k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

=====